

Päijät-Hämeen hyvinvointialue

Perhehoidon toimintaohje

Vammaispalvelut

Aluehallitus 28.11.2022 § 230

Toimialajohtaja, Perhe- ja sosiaalipalvelut 7.6.2024 § 43

Sisällys

1 Johdanto	4
1.1 Perhehoidon palvelulupaus	4
1.2 Perhehoidon keskeiset käsitteet	4
2 Perhehoito	7
2.1 Perhehoidon tarkoitus ja tavoite	7
2.2 Perhehoidon järjestäminen	7
3 Perhehoitajan ja perhekodin/perhehoitajan kodin hyväksyminen	8
3.1 Perhehoitaja	8
3.2 Perhekoti/perhehoitajan koti	9
4 Toimeksiantosopimus	11
4.1 Perhehoitajaa sijaistavan toimeksiantosopimus	12
4.2 Toimeksiantosopimuksen irtisanominen ja purkaminen	12
5 Perhehoitajan eläketurva	13
6 Perhehoitajan hyvinvointi- ja terveystarkastukset	14
7 Perhehoidossa olevaa henkilöä koskevat asiat	15
7.1 Perhehoidossa olevan henkilön asema ja oikeudet	15
7.2 Hoito- ja palvelusuunnitelma / asiakassuunnitelma	16
7.3 Lääkehoito perhehoidossa	16
7.4 Perhehoidossa olevan henkilön kuolema perhekodissa/perhehoitajan kodissa	16
8 Perhehoitajan oikeudet ja velvollisuudet	17
8.1 Tietojensaantioikeus ja tietojen säilytys	17
8.2 Salassapito- ja vaitiolovelvollisuus	17
8.3 Perhehoitajan ilmoittamisvelvollisuus	18
9 Hyvinvointialueen oikeudet ja velvollisuudet	19
10 Perhehoidon valvonta	20
Vammaisten perhehoito	21
11 Perhehoidon myöntäminen vammaispalveluissa	21
12 Perhekodissa hoidettavien määrä	21
13 Perhehoitoon sijoittaminen	22
14 Perhehoidon palkkiot ja korvaukset	23

14.1 Hoitopalkkio.....	23
14.2 Kulukorvaus	24
14.3 Matkakulut.....	25
14.4 Käynnistämiskorvaus	25
15 Perhehoidon hoitopalkkiot ja kulukorvaukset keskeytysten ajalta	26
15.1 Perhehoitajan sairastuessa	26
15.2 Keskeytys perhehoitajasta riippumattomasta syystä (tarvitsee vielä tarkennusta, yhtenäinen ikäkunnon kanssa?).....	27
15.3 Hoitopalkkiot ja kulukorvaukset perhehoidon päättyessä.....	27
16 Perhehoitajan oikeus vapaaseen.....	28
16.1 Maksut perhehoitajan vapaan ajalta	29
17. Perhehoitajan tuki	30
17.1 Perhehoitajan valmennus, yhteistyö, täydennyskoulutus ja työnohjaus	30
17.2. Vertaisuuteen perustuva perhehoitajan tuki	30
18. Perhehoidossa olevaa asiakasta koskevat asiat.....	31
18.1 Vammaispalvelusuunnitelma	31
18.2. Perhehoidon asiakasmaksut.....	31
18.3 Perhehoidossa olevan henkilön yksityis- ja käyttövarat.....	32
19 Vakuutukset.....	32
20 Lähteet ja perhehoitoon liittyviä ja määrittäviä säädöksiä.....	33
21 Liitteet.....	34

1 Johdanto

Tässä toimintaohjeessa kuvataan, kuinka Päijät-Hämeen hyvinvointialueella toteutetaan ikääntyneiden, vammaispalveluiden ja lastensuojelun asiakkaiden toimeksiantosopimussuhteista perhehoitoa. Perhehoidon toimintaohje ohjaa perhehoitoa järjestävää hyvinvointialuetta, perhehoidossa olevaa henkilöä ja perhehoitajaa. Toimintaohje turvaa asiakaslähtöisen perhehoidon laadun edellytykset ja perustan sekä kaikkien osapuolien oikeudet ja velvollisuudet.

Toimintaohjeessa kuvataan perhehoidon keskeiset käsitteet, perhehoidon toteuttaminen, perhehoidon palkkiot, asiakasmaksut, perhehoitajan asema, tuen muodot sekä niiden toteuttaminen. Toimintaohjeen 10 ensimmäistä lukua on tehty yhdessä ikäihmisten, vammaisten ja lastensuojelun perhehoidon kanssa. Näissä luvuissa kuvataan toimialojen kaikille yhteisiä perhehoidon käytäntöjä. Toimintaohjeen loppuosa on toimialakohtainen ja siinä kuvataan tarkemmin, esimerkiksi toimialakohtaiset palkkiot ja perhehoitajien tukemisen käytännöt.

Päijät-Hämeen hyvinvointialue hyväksyy toimintaohjeen hyvinvointialueen hallintosäännön mukaisessa toimielimessä. Toimintaohjetta päivitetään perhehoidon vastaavien toimesta vuosittain huomioiden muun muassa indeksikorotukset perhehoidon palkkioihin, kulukorvauksiin ja asiakasmaksuihin.

1.1 Perhehoidon palvelulupaus

Perhehoito voi olla joko lyhyt- tai pitkäaikaista perustuen yksilölliseen hoito- ja palvelusuunnitelmaan/asiakassuunnitelmaan. Perhehoitoa voidaan toteuttaa myös osavuorokautisena, joko päivä- tai yöaikaisena. Perhehoito tapahtuu perhehoitajan tai asiakkaan yksityiskodissa.

Toimintaohje ja säännöllinen palautteiden kerääminen sekä yhteistyö perhehoidosta vastaavien ja perhehoitajan, asiakkaiden ja heidän omaisten sekä muiden perhehoidon yhteistyötahojen välillä turvaa asiakaslähtöisen perhehoidon laadun edellytykset ja perustan.

1.2 Perhehoidon keskeiset käsitteet

Perhehoito on sosiaalipalvelu, jonka järjestämisestä hyvinvointialueen on huolehdittava sosiaalihuoltolain 14 §:n mukaan. Perhehoidon tavoite ja toteutustavat on määritelty perhehoitolaissa. Perhehoito on hoidon tai muun osa- tai ympärivuorokautisen huolenpidon järjestämistä perhehoitajan yksityiskodissa tai hoidettavan kotona.

Perhehoitaja on henkilö, joka koulutuksensa, kokemuksensa tai henkilökohtaisten ominaisuuksiensa perusteella on sopiva antamaan perhehoitoa ja on suorittanut hyväksytysti tehtävän edellyttämän ennakkovalmennuksen. Perhehoitajalla tarkoitetaan henkilöä, joka Päijät-Hämeen hyvinvointialueen kanssa tekemänsä toimeksiantosopimuksen perusteella antaa

perhehoitoa omassa yksityiskodissa tai hoidettavan kotona. Perhehoitaja ei ole työsuhhteessa Päijät-Hämeen hyvinvointialueeseen eikä ole yksityinen palveluntuottaja.

Perhekoti/perhehoitajan koti on yksityiskoti, joka on terveydellisiltä ja muilta olosuhteiltaan, rakenteeltaan, tiloiltaan ja varustetasoltaan siellä annettavalle hoidolle sopiva. Sopivuutta arvioitaessa kiinnitetään erityistä huomiota perhekodin/perhehoitajan kodin ihmissuhteisiin ja perhehoitajan mahdollisuuksiin ottaa huomioon ja vastata henkilön tarpeisiin sekä siihen, hyväksyvätkö muut perhekodin/perhehoitajan kodin jäsenet perhehoitoon sijoitettavan henkilön.

Pitkäaikainen perhehoito tarkoittaa sitä, että henkilölle on myönnetty perhehoito tai hänet on sijoitettu perhehoitoon toistaiseksi ja hän muuttaa perhekotiin/perhehoitajan kotiin asumaan.

Lyhytaikainen perhehoito voi tarkoittaa ikäihmisten ja vammaisten kohdalla joko säännöllistä jaksohoitoa tai yksittäistä, määräaikaista hoitojaksoa esim. toipilasaikana sairaalahoidon jälkeen ennen kotiutumista omaan kotiin. Lyhytaikainen perhehoito sopii myös ikäihmisten tai vammaisten omaishoitajan vapaapäivien sijaishoidoksi. Lastensuojelun lyhytaikainen perhehoito pitää sisällään ympärivuorokautisen päivystysperhetoiminnan ja suunnitelmalliset avohuollon sijoitukset perheisiin.

Osavuorokautinen perhehoito on suunnattu ikääntyneiden ja vammaispalveluiden asiakkaille ja se voi olla joko päivä- tai yöhoitoa. Osavuorokautinen perhehoito voi olla kertaluonteista tai säännöllisesti toistuvaa ja myös sen avulla voidaan mahdollistaa omaishoitajien lakisääteisiä vapaapäiviä. Lastensuojelun perhehoidossa perhehoitajan lakisääteisen vapaan ajan sijoitettuja lapsia hoitaa tilapäishoitaja, jota kutsutaan lomaperheeksi. Lomaperhe voi hoitaa perhehoitajalle sijoitettuja lapsia joko perhehoitajan tai lomaperheen kotona.

Perhehoito hoidettavan kotona määritellään kestopa perusteella lyhytaikaiseksi tai osavuorokautiseksi perhehoidoksi. Kotona tapahtuvaa perhehoitoa voidaan järjestää mm. ikäihmisten ja vammaisten omaishoitajan tai perhehoitajan vapaan järjestämiseksi silloin, kun hoidettavan ei ole tarkoituksenmukaista siirtyä sijaishoidon ajaksi pois omasta kodistaan. Lastensuojelun perhehoidossa ei ole tarjolla osavuorokautista perhehoitoa hoidettavan kotona.

Toimeksiantosopimus on perhehoitajan ja sijoittavan kunnan/hyvinvointialueen välinen sopimus, jossa tulee sopia perhehoidon palkkiosta, kulukorvauksesta, käynnistämiskorvauksesta, asiakkaan käyttövaroista, perhehoidon kestosta, perhehoitajan vapaasta, perhehoitajan hyvinvointi- ja terveystarkastuksesta, perhehoitajan valmennuksesta, työnohjauksesta ja koulutuksesta, toimeksiantosopimuksen irtisanomisesta sekä kunnan ja perhehoitajan välisestä yhteistyöstä.

Sijoittavan hyvinvointialueen tehtävänä on valvoa, että sijoitus perhehoitoon toteutuu lainmukaisesti ja hoidettava saa sijoituksen aikana tarvitsemansa palvelut ja tukitoimet. Perhekodin/perhehoitajan kodin tulee olla sijoitettavan henkilön edun mukainen ja sopiva

asumisyhteisö hänelle sekä perhekodin/perhehoitajan kodin muille asukkaille. Perhehoitajan tukeminen on myös hyvinvointialueen velvollisuus.

Hyvinvointialueen tehtävänä on järjestää ne palvelut ja tukitoimet, mitkä perhehoitoon sijoitettu henkilö tarvitsee.

Perhehoitajan sijaistaminen on lyhytaikaista perhehoitoa, jossa kiertävä ikäihmisten ja vammaisten perhehoitaja (sijaishoitaja) menee perhehoitajan kotiin hänen vapaapäiviensä ajaksi ja vastaa hoidettavien hoivasta ja huolenpidosta. Lastensuojelussa perhehoitajaa sijaistaa lomaperhe joko perhehoitajan kotona tai lomaperheen omassa kodissa.

Perhehoidon ja omaishoidon ero on siinä, että omaishoidolla tarkoitetaan henkilön hoidon ja huolenpidon järjestämistä kotiloissa omaisen tai muun hoidettavalle läheisen henkilön avulla. Perhehoidolla tarkoitetaan henkilön hoidon tai muun osa- tai ympärivuorokautisen huolenpidon järjestämistä perhehoitajan yksityiskodissa tai hoidettavan kotona ennakkovalmennuksen suorittaneen perhehoitajan toimesta.

2 Perhehoito

2.1 Perhehoidon tarkoitus ja tavoite

Perhehoito on inhimillisen, kotoisan ja turvallisen arjen mahdollistava hoivan ja huolenpidon sekä tuen ja ohjauksen muoto. Sen perustana ovat yhteisöllisyys ja perheen arkeen osallistuminen perhehoidossa olevan henkilön tarpeet huomioiden.

Perhehoidossa kunnioitetaan henkilön itsemääräämisoikeutta, otetaan huomioon yksilölliset tarpeet ja toiveet sekä turvallisuus. Perhehoidon vahvuuksia ovat jatkuvuus, koti asumisen ja hoivan ympäristönä sekä pysyvät ihmissuhteet. Perheen arkeen osallistuminen ja perhehoitajan läsnäolo tukevat henkilön kasvua ja kehitystä, toimintakykyä ja kuntoutumista sekä ylläpitävät hyvää elämänlaatua. Perhehoidossa asuvalla on tasavertainen asema suhteessa muihin perheessä asuviin henkilöihin.

Perhehoito on sopiva hoivan ja huolenpidon sekä tuen ja ohjauksen muoto, esimerkiksi silloin, kun perhehoidolla pystytään vastaamaan asiakkaan tarpeisiin ja hoidettava sopeutuu asumaan perheessä. Perhehoito on lastensuojelulain mukainen ensisijainen sijoitusmuoto suhteessa laitoshoidon. Ikääntyneillä ja vammaisilla se on yksi vaihtoehto palvelutarjonnassa. Perhehoidon myöntämisessä lähtökohtina ovat henkilön ja hänen perheensä elämäntilanne sekä tuen, ohjauksen, hoivan ja huolenpidon tarve. Perhehoitoon sijoittamisessa otetaan huomioon perhehoitoon sijoitettavan henkilön toiveet, hänen läheistensä mielipide sekä perhehoitajan arvio omista valmiuksistaan suhteessa henkilön tarpeisiin.

2.2 Perhehoidon järjestäminen

Hyvinvointialue vastaa perhehoidon järjestämisestä. Toimeksiantosuhteisessa perhehoidossa hyvinvointialue hyväksyy perhehoitajan ja perhekodin/perhehoitajan kodin soveltuvuuden perhehoitotehtävään ja valvoo perhehoitoa. Hyvinvointialue tekee hallinnollisen päätöksen perhehoidosta. Perhehoitaja ja hyvinvointialue solmivat keskenään toimeksiantosopimuksen, jossa sovitaan muun muassa hoitopalkkioista, kulukorvauksista sekä perhehoitajan muusta tuesta. Perhehoidon vastaavien työntekijöiden ja perhehoitajan välinen yhteydenpito on molempinpuoliseen luottamukseen perustuvan yhteistyön lähtökohta. Perhehoito perustuu aina asiakkaan tai hänen laillisen edustajansa kuulemiseen ja yhteistyössä laadittuun asiakassuunnitelmaan / hoito- ja palvelusuunnitelmaan.

3 Perhehoitajan ja perhekodin/perhehoitajan kodin hyväksyminen

3.1 Perhehoitaja

Perhehoitajalla tarkoitetaan henkilöä, joka hyvinvointialueen kanssa tekemänsä toimeksiantosopimuksen perusteella antaa perhehoitoa omassa yksityiskodissa tai hoidettavan kotona. Perhehoitaja ei ole työsuhteessa hyvinvointialueeseen eikä ole yksityinen palveluntuottaja.

Perhehoitajuudesta kiinnostuneelle henkilölle on annettava riittävästi tietoa ja tukea ennen perhehoitajaksi ryhtymistä. Perhehoitajuus on koko perheen asia ja se vaatii kaikkien perheenjäsenten hyväksymisen ja sitoutumisen tehtävään. Hyvinvointialue hyväksyy henkilön soveltuvuuden perhehoitajaksi. Ikääntyneiden ja vammaisten henkilöiden perhehoitajien valmennuksessa käytetään Perhehoitoliiton valmennusohjelmaa. Lastensuojelun perhehoitajien valmennuksessa käytetään Pesäpuu ry:n PRIDE-valmennusta. Lastensuojelun lyhytaikaisessa perhehoidossa perhehoitajat käyvät PRIDE-valmennuksen lisäksi lyhytaikaisena perhehoitajana toimimiseen valmentavan täydennyskoulutuksen.

Perhehoitajan ennakkovalmennuksen tavoitteena on:

- taata jokaiselle asiakkaalle tasavertainen mahdollisuus päästä hyvin perhehoitajuuteen perehtyneeseen ja sitoutuneeseen perheeseen
- antaa perhehoitajuutta harkitseville mahdollisuus saada ennalta riittävästi tietoa tehtävästä, jotta he voivat tehdä tietoon perustuvan päätöksen perhehoitajaksi ryhtymisestä
- taata perhehoidossa oleville henkilöille hyvä hoiva ja huolenpito niin, että perhehoitajalla on riittävästi tietoja ja taitoja vastata yksilöllisiin tarpeisiin ja tehdä yhteistyötä asiakasta koskevista asioista perhehoidossa olevan henkilön läheisten, hyvinvointialueen ja muiden tahojen kanssa.

Perhehoitajalta edellytettävät valmiudet:

- pitää huolta perhehoidossa olevan henkilön hyvinvoinnista (hoiva, huolenpito ja kasvatus)
- auttaa ja tukea perhehoidossa olevan henkilön omien voimavarojensa hyödyntämisessä ja toimintakyvyn ylläpitämisessä.
- mahdollistaa ja tukea perhehoidossa olevan henkilön ja hänen läheistensä yhteydenpitoa
- tehdä yhteistyötä perhehoidossa olevan henkilön asioissa
- sitoutua perhehoitajan tehtävään.

Ehdottomat esteet perhehoitajaksi ryhtymiselle:

- perheessä käytetään fyysisiä rajoitusmenetelmiä, jotka eivät ole asukkaan edun mukaisia
- rikosrekisterimerkintä liittyen lapsiin kohdistuviin tai pahoinpitelyrikoksiin
- aktiivinen/pitkäaikainen lastensuojelun asiakkuus perheessä

- fyysinen pitkäaikaissairaus, jonka ennustetaan aiheuttavan toimintakyvyn laskua
- päihde- tai mielenterveysongelma perheessä
- taloudelliset vaikeudet perheessä
- joku perheenjäsenistä vastustaa perhehoitoperheeksi ryhtymistä
- perheen elämään ja arkeen erittäin voimakkaasti vaikuttava elämäncatsomus
- hylkäävä arvio ennakkovalmennuksesta

Perhehoitajan täytettyä 68 vuotta, perhehoidon jatkamisen edellytyksiä arvioidaan vuosittain.

3.2 Perhekoti/perhehoitajan koti

Perhekoti/perhehoitajan koti on Päijät-Hämeen hyvinvointialueen hyväksymä yksityiskoti, jossa annetaan perhehoitoa. Perheen jäsenten tulee hyväksyä ja olla yksimielisiä perhehoitotoiminnasta. Sopivuutta arvioitaessa huomioidaan myös perheen ihmissuhteet ja kodin ilmapiiri.

Perhekodissa/perhehoitajan kodissa tulee mahdollisimman hyvin huomioida esteettömyys ja turvallisuus. Pitkäaikaisessa perhehoidossa olevalle tulee pääsääntöisesti olla oma huone, tai mahdollisuus yksityisyyteen tulee turvata muulla tavoin. Kodin hyväksymisessä perhekodiksi/perhehoitajan kodiksi arvioidaan seuraavia asioita:

Perhekodin/perhehoitajan kodin tulee olla:

- rakenteeltaan, tiloiltaan ja varustetasoltaan siellä annettavalle perhehoidolle sopiva, tarkoituksenmukainen ja kodikas
- ilmapiiriltään myönteinen
- sijainniltaan toimiva perhehoidossa olevien henkilöiden tarvitsemien muiden palvelujen ja läheisten yhteydenpidon kannalta
- turvallinen:
 - perhekodin/perhehoitajan kodin ympäristö on perhehoidossa olevalle henkilölle sopiva, perhekotiin/perhehoitajan kotiin on mahdollisuus tarvittaessa järjestää apuvälineitä, esteetön ympäristö tai erityisvarustus
 - perhekodin/perhehoitajan kodin turvallisuutta koskevissa asioissa toimitaan paikallisen pelastusviranomaisen ohjeen mukaisesti huomioiden, että perhekoti/perhehoitajan koti on yksityiskoti.

Perhehoitoon tulevalle henkilöllä tulee olla:

- mahdollisuus sekä yhteisöllisyyteen että yksityisyyteen
- halutessaan mahdollisuus osallistua oman huoneensa kalustamiseen ja sisustamiseen sekä mahdollisuus käyttää kodin yhteisiä tiloja
- tasa-arvoinen asema muiden perhekodin/perhehoitajan kodin jäsenten kanssa.

Perhekodit/perhehoitajan koti kuuluvat paloturvallisuuden osalta omavalvonnan piiriin ja rakennuksen omistajan ja haltijan on itse huolehdittava tilojensa turvallisuudesta.

Perhekodin/perhehoitajan kodin turvallisuuden ja paloturvallisuuden varmistamisessa voidaan tehdä yhteistyötä pelastusviranomaisten kanssa jo kotia hyväksyttäessä perhekodiksi/perhehoitohoitajan kodiksi. Pelastuslaissa (2011) ja Sisäasiainministeriön asetuksessa palovaroittimien sijoittamisesta ja kunnossapidosta (2009) säädetään muun muassa palovaroittimien määrästä ja sijoittamisesta, alkusammutuskaluston sijoittamisesta ja tehosta sekä poistumisturvallisuudesta. Pelastusviranomaiset voivat asettaa perhekodille/perhehoitajien kodeille erityisiä turvallisuusvaatimuksia pelastuslain perusteella.

4 Toimeksiantosopimus

Perhehoitajan ja hyvinvointialueen välisessä toimeksiantosopimuksessa tulee Perhehoitolain 10 § mukaan sopia:

- 1) perhehoitajalle maksettavan palkkion määrästä ja suorittamisesta;
- 2) perhehoidosta ja hoidon käynnistämisestä aiheutuvien kustannusten korvaamisesta sekä perhehoidossa olevan kalenterikuukausittaisen käyttövarojen maksamisesta;
- 3) perhehoidossa olevan yksilöllisistä tarpeista johtuvien erityisten kustannusten korvaamisesta;
- 4) hoidon arvioidusta kestosta;
- 5) perhehoitajan oikeudesta vapaaseen, vapaan toteuttamisesta sekä palkkion maksamisesta ja kustannusten korvaamisesta vapaan ajalta;
- 6) hyvinvointi- ja terveystarkastusten järjestämisestä;
- 7) perhehoitajalle annettavasta valmennuksesta, työnohjauksesta ja koulutuksesta sekä näiden toteuttamisesta;
- 8) toimeksiantosopimuksen irtisanomisesta;
- 9) tarvittaessa muista perhekotia/perhehoitajan kotia ja perhehoitoa koskevista seikoista yhteistyöstä kunnan ja perhehoitajan kesken.

Toimeksiantosopimuksessa perhehoitaja ja hyvinvointialue sopivat perhehoitosuhteeseen liittyvät molemminpuoliset oikeudet ja velvollisuudet. Toimeksiantosopimus tehdään jokaisen perhehoitoon sijoitettavan henkilön osalta erikseen ja aina ennen perhehoitoon tulevan henkilön muuttoa perheeseen tai perhehoitojaksojen aloittamista. Toimeksiantosopimus tehdään yhteisessä sopimusneuvottelussa ja sen allekirjoittavat perhehoitaja ja hyvinvointialueen edustaja. Sen allekirjoittavat molemmat sijoittajan hyväksymät perheenjäsenet, kun he molemmat vastaavat perhehoidossa olevien henkilöiden hoivasta ja huolenpidosta. Toimeksiantosopimus tarkistetaan perhehoitotilanteen muuttuessa ja siinä viitataan päivämäärällä vahvistettuun toimintaohjeeseen, joka on sopimuksen liitteenä.

4.1 Perhehoitajaa sijaistavan toimeksiantosopimus

Perhehoitolain 14 § mukaan perhehoitajaa sijaistavan kanssa tehtävässä toimeksiantosopimuksessa sovitaan:

- 1) sijaiselle maksettavan hoitopalkkion määrästä ja suorittamisesta;
- 2) tarvittaessa sijaiselle aiheutuvien kustannusten korvaamisesta;
- 3) toimeksiantosopimuksen voimassaolosta;
- 4) tarvittaessa muista sijaishoitoa koskevista seikoista;
- 5) tarvittaessa sijaisen vapaapäivien korvauksesta.

Ikääntyneiden ja vammaisten henkilöiden perhehoitajaa sijaistavat ovat käyneet hyvinvointialueen järjestämän joko perhehoitajille tai kiertäville perhehoitajille tarkoitetun ennakkovalmennuksen. Lastensuojelun perhehoitajien sijaiset eli lomaperheet valmennetaan perhekohtaisesti tehtävään tekemällä lomaperheen luokse kotikäynti, jossa tarkastetaan tilat, tutustutaan lomaperheeseen ja annetaan tietoa lomaperheenä toimimisesta. Hyvinvointialueen perhehoidon vastaavan on varmistettava sijaishoitajan kelpoisuus tehtävän hoitamiseen yhteisessä tapaamisessa. Sijaishoitajalle toimitetaan hyvän perhehoidon varmistamiseksi tarvittavat perhehoidossa olevaa henkilöä koskevat tiedot. Perhehoitolain säädökset huomioidaan myös sijaishoidon aikana.

4.2 Toimeksiantosopimuksen irtisanominen ja purkaminen

Jos toimeksiantosopimuksessa ei ole toisin sovittu, voidaan toimeksiantosopimus irtisanoa päättymään irtisanomista seuraavan kahden kuukauden kuluttua. Toimeksiantosopimus irtisanotaan kirjallisesti. Ensisijaisesti perhehoitoa jatketaan perhekodissa/perhehoitajan kodissa vielä irtisanomisajan. Mikäli perhehoito kuitenkin päättyy irtisanomisaikana, perhehoitajalle maksetaan jäljelle jäävältä irtisanomisajalta hoitopalkkio toimeksiantosopimuksessa sovitulla tavalla. Mikäli toimeksiantosopimus puretaan, hoitopalkkion ja kulukorvauksen maksaminen päättyvät asiakkaan siirtyessä pois perhekodista/perhehoitajan kodista.

5 Perhehoitajan eläketurva

Perhehoitajan eläketurva määräytyy peruseläketurvan mukaisesti ja kertyvän eläkkeen suuruus määräytyy hoitopalkkion perusteella. Perhehoitajan vanhuuseläkeiän alaraja nousee asteittain siten, että 1962 syntyneillä se on 65 vuotta. Yläikäraja on aina 5 vuotta korkeampi. Yli 68-vuotiaiden perhehoitajien kanssa käydään arviointikeskustelu perhehoidon jatkamisesta ja tarvittaessa voidaan pyytää terveydentilasta lääkärintodistus. Perhehoitajan on ilmoitettava perhehoidon vastuuhenkilölle eläkkeelle siirtymisestä vähintään kaksi kuukautta etukäteen.

Jos perhehoitajan vanhuuseläke on alkamassa 1.1.2020 tai myöhemmin, omais- tai perhehoitoa, luottamustoimea tai muuta toimeksiantosuhdetta ei tarvitse enää päättää. Ehtona on, että se on eläkkeen alkaessa ainoa jatkuva julkisten alojen eläkelain (JuEL) mukainen palvelussuhde (Keva 2020).

6 Perhehoitajan hyvinvointi- ja terveystarkastukset

Päätoimiselle perhehoitajalle on järjestettävä mahdollisuus hyvinvointi- ja terveystarkastus vähintään joka toinen vuosi. Hyvinvointi- ja terveystarkastukset järjestetään perhehoitajan asuinkunnan terveyskeskuksessa ja sen sisältö vastaa soveltuvin osin sosiaali- ja terveysministeriön ohjetta perhehoitajien terveystarkastuksesta. Hyvinvointi- ja terveystarkastuksessa terveydenhuollon ammattilainen arvioi tilannetta yhdessä perhehoitajan kanssa ja laatii yhteenvedon tilanteesta sekä tarvittavista jatkotoimista. Muut kuin päätoimiset perhehoitajat ovat oikeutettuja tarkastukseen tarvittaessa.

Päijät-Hämeen hyvinvointialueen ulkopuolella asuvat ottavat yhteyttä omaan vastuutyöntekijäänsä terveystarkastukseen hakeutumisesta. Tarkastus toteutuu maksusitoumuksella omalla asuinpaikkakunnalla.

7 Perhehoidossa olevaa henkilöä koskevat asiat

7.1 Perhehoidossa olevan henkilön asema ja oikeudet

Sosiaalihuollon asiakkaalla on oikeus hyvään palveluun ja kohteluun (Laki sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista 4§). Asiakkaalla on oikeus tehdä saamastaan hoivasta ja huolenpidosta sekä kohtelusta em. lain 23§:n mukainen muistutus sosiaalihuollon viranhaltijalle tai kantelu Aluehallintovirastoon.

Jos perhehoidossa oleva henkilö on tyytymätön saamaansa hoivaan ja huolenpitoon tai kohteluun, voi hän pyytää oman kotikuntansa sosiaaliasiamiestä tueksi, joka seuraa sosiaalihuollon asiakkaan oikeuksia ja asemaa. Asiakasta on neuvottava muistutuksen tekemisessä. Asiakkaalla on oikeus hakea muutosta päätöksiin sekä kannella asiastaan sosiaalihuoltoa valvoville viranomaisille.

Perhehoitajalla on ilmoitusvelvollisuus havaitsemistaan perhehoidossa olevan henkilön sosiaalihuollon toteutumiseen liittyvistä epäkohdista (sosiaalihuoltolaki 48§).

”Asiakkaalla on oikeus saada sosiaalihuollon toteuttajalta laadultaan hyvää sosiaalihuoltoa ja hyvää kohtelua ilman syrjintää. Asiakasta on kohdeltava siten, ettei hänen ihmisarvoaan loukata sekä että hänen vakaumustaan ja yksityisyyttään kunnioitetaan.” (Laki sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista 4 §.)

”Sosiaalihuoltoa toteutettaessa on ensisijaisesti otettava huomioon asiakkaan toivomukset ja mielipide ja muutoinkin kunnioitettava hänen itsemääräämisoikeuttaan. Asiakkaalle on annettava mahdollisuus osallistua ja vaikuttaa palvelujensa suunnitteluun ja toteuttamiseen. Sama koskee hänen sosiaalihuoltoonsa liittyviä muita toimenpiteitä. Asiakasta koskeva asia on käsiteltävä ja ratkaistava siten, että ensisijaisesti otetaan huomioon asiakkaan etu. Erityistä huomiota on kiinnitettävä lasten ja nuorten sekä erityistä tukea tarvitsevien henkilöiden itsemääräämisoikeuden kunnioittamiseen.” (Laki sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista 8 §.)

”Itsemääräämisoikeutta on kunnioitettava, vaikka asiakkaan mielipiteen esille saaminen olisi vaikeaa. Jos asiakkaan mielipidettä ei ole mahdollista saada selville muuten, sitä on selvitettävä yhdessä asiakkaan läheisten tai laillisen edustajan kanssa.” (Laki sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista 9 §.)

7.2 Hoito- ja palvelusuunnitelma / asiakassuunnitelma

Jokaiselle uudelle perhehoidon asiakkaalle tehdään tai päivitetään ikäihmisten, vammaisten ja lastensuojelun hoito- ja palvelusuunnitelma / asiakassuunnitelma yhteistyössä omatyöntekijän, perhehoidossa olevan henkilön ja hänen lähiomaistensa, perhehoitajan sekä tarvittavien muiden perhehoidossa olevan hyvinvointiin osallistuvien työntekijöiden kanssa. Suunnitelmaan kirjataan perhehoidon tavoitteet ja toteuttaminen. Hoito- ja palvelusuunnitelma / asiakassuunnitelma toteutetaan jokaisen toimialan oman lainsäädännön mukaisesti.

7.3. Lääkehoito perhehoidossa

Toimeksiantosuhteisessa perhehoidossa lääkehoito pohjautuu asiakaskohtaiseen lääkehoitosuunnitelmaan. Perhehoidon lääkehoitosuunnitelma on laadittu Päijät-Hämeen hyvinvointialueen lääkehoitosuunnitelman ohjeiden mukaan soveltaen sitä perhehoitoon sopivaksi. Lääkehoitosuunnitelma löytyy liitteestä 3.

7.4 Perhehoidossa olevan henkilön kuolema perhehoidossa/perhehoitajan kodissa

Perhehoitajalla tulee olla tieto perhehoidossa olevan täysi-ikäisen henkilön mahdollisesta hoitotahdosta, jonka mukaisesti hän toimii. Jos henkilö kuolee perhehoidossa/perhehoitajan kodissa, perhehoitaja soittaa hätänumeroon 112 ja toimii hätäkeskuksen ohjeiden mukaisesti.

Perhehoitajan tulee ilmoittaa henkilön kuolemasta ilman viivettä omaisille ja Päijät-Hämeen hyvinvointialueen perhehoidon organisaatiolle. Alaikäisten lasten kohdalla asiasta tulee ilmoittaa ilman viivettä lapsen huoltajille ja lapsen asioista vastaavalle sosiaalityöntekijälle. Perhehoitajalle järjestetään tarpeen mukaan kriisiapua kuolemantapauksissa.

8 Perhehoitajan oikeudet ja velvollisuudet

Perhehoitajan ja hyvinvointialueen oikeudet ja velvollisuudet perustuvat lainsäädäntöön.

Perhehoitajan vastuisiin kuuluvat hyvän hoito- ja palvelusuunnitelman/asiakassuunnitelman mukaisen perhehoidon toteuttaminen, perheenjäsenenä olemisen turvaaminen perhehoidossa olevalle henkilölle, sitoutuminen toimimaan yhteistyössä sosiaali- ja terveydenhuollon työntekijöiden sekä läheisten kanssa. Perhehoitajan tulee ilmoittaa perhehoitoon liittyvistä muutoksista perhehoidon työntekijälle tai lapsen asioista vastaavalle sosiaalityöntekijälle.

Alle 18-vuotiaita hoitavan perhehoitajan on toimitettava rikostaustaote ennen toimeksiantosopimuksen allekirjoittamista. Rikostaustaotteella tarkoitetaan rikosrekisteriotetta, joka on tarkoitettu esitettäväksi työnantajalle, viranomaiselle, oppilaitokselle tai vapaaehtoistoiminnan järjestäjälle Suomessa, kun henkilö ryhtyy toimimaan alaikäisten kanssa.

8.1 Tietojensaantioikeus ja tietojen säilytys

Perhehoidossa olevaa henkilöä koskevat asiakirjat ja muut kirjalliset tiedot säilytetään asianmukaisesti lukitussa paikassa. Salassa pidettävät asiakirjat palautetaan perhehoidon päättyessä hyvinvointialueelle.

8.2 Salassapito- ja vaitiolovelvollisuus

Perhehoitajalla on elinikäinen vaitiolovelvollisuus (Laki sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista 15 §) eli perhehoitaja ei saa ilmaista henkilöä koskevia salassa pidettäviä tietoja sivullisille myöskään siltä osin kuin ne koskevat muita kuin häntä itseään. Salassa pidettäviä tietoja ei saa käyttää omaksi tai toisen hyödyksi eikä toisen vahingoksi. Salassa pidettävistä tiedoista voi antaa tietoa sivullisille henkilön omalla ja/tai hänen laillisen edustajansa suostumuksella. Laillisella edustajalla on laillinen oikeus saada tietoja. Vaitiolovelvollisuus sitoo myös perhehoitajan muuta perhettä.

Salassa pidettäviä tietoja ovat mm. tiedot varallisuudesta tai taloudellista asemasta, tiedot terveydentilasta, vammaisuudesta tai sosiaali- ja terveydenhuollon tai kuntoutuksen palveluista, tiedot seksuaalisesta käyttäytymisestä tai suuntautumisesta, tiedot poliittisesta vakaumuksesta tai elintavoista, tiedot osallistumisesta yhdistystoimintaan tai vapaa-ajan harrastuksiin, tiedot perhe-elämästä tai muista niihin verrattavista henkilökohtaisista oloista tai muista henkilön yksityiselämäään liittyvistä arkaluonteisista asioista.

8.3 Perhehoitajan ilmoittamisvelvollisuus

Perhehoitajan vastuulla on ilmoittaa perhehoidon vastuuhenkilölle:

- perhehoitajana perhesuhteiden muutoksista
- perhekodissa/perhehoitajan kodissa tapahtuvista muutoksista (esim. remontti, joka vaatii tilapäistä muuttoa pois perhehoitajan kodista)
- ulkomaanmatkoista perhehoidossa olevan henkilön kanssa
- perhehoidossa oleviin henkilöihin liittyvistä perhehoitoon vaikuttavista toimintakyvyn ja/tai terveydentilan muutoksista
- suunnitelmista ottaa lisää henkilöitä perhehoitoon toiselta sijoittajalta
- elämäntilanteen muutoksista; sairastuminen, muut esteet toimia, muista perhehoitajana toimimiseen vaikuttavista asioista
- sattuneista tapaturmista, väkivallasta ja pakkotoimenpiteistä (ilmoitettava aina myös kirjallisena).
- perhehoitajalla on oikeus toimeksiantosopimuksessa sovittaviin asioihin, kuten perhehoidon toteuttamisen kannalta tarvittavien henkilöä koskevien tietojen saantiin, peruseläketurvaan, tapaturmavakuutukseen sekä kuulluksi tulemiseen perhehoitoon liittyvissä asioissa.

9 Hyvinvointialueen oikeudet ja velvollisuudet

Hyvinvointialueen oikeudet

- tehdä yhteiseen neuvotteluun perustuva päätös henkilön perhehoitopaikasta
- saada tieto perhehoidosta ja perhekodissa/perhehoitajan kodissa suunnitelluista/tapahtuneista muutoksista.

Hyvinvointialueen velvollisuudet

- antaa perhehoitajalle perhehoidossa olevan henkilön hoivan ja huolenpidon toteuttamisen kannalta välttämättömät tiedot
- järjestää perhehoidon tuki ja koulutus (ennakkovalmennus ja täydennyskoulutus)
- nimetä vastuutyöntekijä perhehoitajalle
- järjestää perhehoitoon sijoitetun henkilön tarvitsemat palvelut
- arvioida perhehoitoa yhdessä perhehoitajan kanssa
- valvoa perhehoitoa.

10 Perhehoidon valvonta

Perhehoidossa hoidettavan asiakkaan sijoituksen tehneen hyvinvointialueen tehtävänä on valvoa, että sijoitus perhehoitoon toteutuu perhehoitolain mukaisesti. Hyvinvointialueen tehtävä on valvoa, että hoidettava saa sijoituksen aikana ne tarvitsemansa palvelut ja tukitoimet, jotka järjestetään sen kunnan / hyvinvointialueen toimesta, johon henkilö on sijoitettu. Hyvinvointialueen sosiaalihuollosta vastaava toimielin voi tarkastaa perhehoitopaikan perhehoitolaissa tarkoitetun toiminnan sekä toiminnan järjestämisessä käytettävät toimintayksiköt ja toimitilat silloin, kun tarkastuksen tekemiseen on perusteltu syy. Pysyväisluonteiseen asumiseen käytettävät tilat voidaan tarkastaa ainoastaan, jos tarkastaminen on välttämätöntä asiakkaan aseman ja asianmukaisten palvelujen turvaamiseksi.

Tarkastus voidaan tehdä ennalta ilmoittamatta. Tarkastaja on päästettävä kaikkiin perhehoitopaikan tiloihin. Tarkastuksesta on pidettävä pöytäkirjaa. Tarkastajalla on oikeus ottaa valokuvia tarkastuksen aikana.

Jos perhekoti/perhehoitajan koti tai siinä annettu hoito ja huolenpito todetaan sopimattomaksi tai puutteelliseksi, on pyrittävä ohjauksen avulla saamaan aikaan korjaus asiassa. Jollei korjausta ole asetetussa määräajassa tapahtunut, tulosalueen on tällöin huolehdittava, että hoidettavan hoito järjestetään hänen etunsa ja tarpeidensa mukaisella tavalla. Tarvittaessa hoidettavat siirretään heidän tarpeitaan vastaavaan muuhun hoitopaikkaan.

Perhehoidon onnistumisen ja laadun kannalta vastuutyöntekijän yhteydenpito, toimiva yhteistyö sekä oikea-aikainen ja oikeanlainen tuki ovat ratkaisevan tärkeitä. Yhteistyön ja tuen toimiessa myös perhehoidon arviointi ja valvonta voivat toteutua tarkoitetulla tavalla. Perhehoidon valvonnan painopisteenä on perhehoidon riittävän tuen järjestäminen, jotta puutteiden tai epäkohtien ilmaantuminen pystytään ehkäisemään ennalta tai niihin voidaan puuttua varhaisessa vaiheessa (STM 2017:25 Perhehoitolain toimeenpanon tuki).

Perhehoidon järjestäjä vastaa perhehoidon toteutumisen seurannasta ja valvoo sen laatua osana omavalvontaa. Toimeksiantosuhteinen perhehoito rinnastetaan julkisen sektorin itsensä tuottamiin palveluihin, joten perhehoitoon ei sovelleta lakia yksityisistä sosiaalipalveluista (922/2011).

Toimeksiantosuhteisen perhehoidon ennakoivaa valvontaa ovat perhehoitajalle annettu ennakkovalmennus, ohjaus ja tuki sekä perhehoidon seuraaminen ja perhehoidolle asetettujen tavoitteiden arviointi yhteistyössä perhehoitajan kanssa. Perhehoitajalle annetaan valvontakäyntiin liittyvät asiakirjat etukäteen täytettäväksi, jotka käydään valvontakäynnillä yhdessä keskustellen läpi.

Vammaisten perhehoito

Toimintaohjeen loppuosassa keskitytään vammaisten asiakkaiden toimeksiantosopimussuhteiseen perhehoitoon.

11 Perhehoidon myöntäminen vammaispalveluissa

Perhehoito on sosiaalihuoltolain tai vammaispalvelulain mukaista palvelua ja sen myöntäminen perustuu palvelutarpeen arviointiin. Palvelun tarvetta arvioitaessa huomioidaan asiakkaan osallisuus ja valinnanvapaus sekä tuetaan hänen mahdollisuuttaan tehdä tietoon ja kokemukseen perustava valinta. Perhehoidon järjestämisessä on tärkeää turvata hoidettavan ja hänen läheistensä osallisuus perhehoitoa suunniteltaessa ja perhehoidon aikana. Tämä tarkoittaa, että henkilö saa ikänsä, kehitystasonsa ja toimintakykynsä mukaisesti ja tarvittavin tukitoimin olla mukana tekemässä elämäänsä liittyviä suunnitelmia ja päätöksiä niin, että hänen tahtonsa ja etunsa otetaan huomioon. (STM 2017 Perhehoitolain toimeenpanon tuki.)

Perhehoitoa tarjotaan asiakkaalle palvelumuotona silloin, kun se on asiakkaan kannalta perusteltua, eikä asiakas ole esimerkiksi tehostetun palveluasumisen tarpeessa. Yhteistyössä asiakkaan, omaisten ja asiakasohjausyksikön/vammaispalvelun työntekijän kanssa arvioidaan asiakkaan palvelutarve ja soveltuvuus perhehoitoon. Perhehoidosta vastaavat arvioivat asiakkaan ja hänen omaisensa kanssa perhehoidon ja perhekodin soveltuvuuden asiakkaan tarpeisiin nähden. Perhehoitaja arvioi omia valmiuksiaan toimia perhehoitajana kyseiselle henkilölle. Perhehoitoa suunniteltaessa selvitetään asiakkaan muiden sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen sekä tukitoimien tarve ja saatavuus. Perhehoito käynnistyy aina tutustumisjaksolla.

12 Perhekodissa hoidettavien määrä

Hyvinvointialueella arvioidaan aina sijoitettavien henkilöiden määrän huomioiden perhehoitajan valmiudet ja mahdollisuudet vastata asiakkaan tarpeisiin. Lisäksi huomioon otetaan perhehoidossa olevien henkilöiden keskinäinen kanssakäyminen, heidän tarvitsemansa hoivan, huolenpidon, tuen ja ohjauksen määrä sekä perhekodin tilat ja varusteet. Mikäli perhehoidon toiminnan luonne on perhehoitajan kodissa tapahtuvaa osavuorokautista päiväaikaista perhehoitoa, perhehoidettavien määrä voi harkituissa tapauksissa olla enemmän kuin perhehoitolaissa asetettu enimmäismäärä.

Perhekodissa saadaan samanaikaisesti hoitaa enintään neljää asiakasta hoitajan kanssa samassa

taloudessa asuvat alle kouluikäiset lapset ja muut erityistä hoitoa ja huolenpitoa vaativat henkilöt mukaan luettuina.

Perhekodissa saadaan kuitenkin hoitaa samanaikaisesti enintään kuutta asiakasta, jos perhehoidossa annettavasta hoidosta, kasvatuksesta tai muusta huolenpidosta vastaa vähintään kaksi hoitopaikassa asuvaa henkilöä, joista ainakin toisella on 6§:n 1 momentissa ja toisella 3 momentissa säädetty kelpoisuus. (perhehoitolaki 263/2015, 7§)

Lisäksi erityisestä syystä voidaan säädetyistä samanaikaisesti hoidettavien asiakkaiden enimmäismäärästä poiketa. Esimerkiksi jos perhekodissa hoidetaan vain täysi-ikäisiä asiakkaita, joiden kanssakäyminen ja perhehoitosijoituksen laatu yhdessä toimintakyvyn ja hoidon tarpeen kanssa tekevät mahdolliseksi poikkeamisen enimmäismäärästä. Tämä on kuitenkin suhteutettava perhehoitajien lukumäärään, hoidettavan tarvitsemaan hoitoon ja kasvatukseen sekä toiminnan luonteeseen. (Perhehoitolaki 263/2015)

Perhehoitoon ei sovellu henkilö, joka

- tarvitsee jatkuvaa sairaalatasoista hoitoa tai
- tehostettua palveluasumista tai
- valvoo öisin ja häiritsee muita tai
- on aggressiivinen, eikä käyttäytymistä saada hallintaan siten että toisten turvallisuus voidaan taata tai
- karkailee ja valvonta on mahdotonta tai
- ei sitoudu yhteistyöhön tai jonka omaiset eivät sitoudu yhteistyöhön

13 Perhehoitoon sijoittaminen

Perhehoidon onnistumisen kannalta on tärkeää, että perhehoitoa tarvitseva asiakas sijoitetaan juuri hänelle sopivaan perheeseen. Hyvinvointialueen vammaispalveluissa päätetään, voidaanko perheeseen sijoittaa kyseessä oleva asiakas vai ei.

Asiakkaan omatyöntekijä ottaa yhteyttä perhehoidon palveluvastaavaan ja kertoo perhehoitoa tarvitsevan asiakkaan tarpeista. Asiakkaan omatyöntekijä arvioi tarvittaessa palveluvastaavan kanssa asiakkaan perhehoidon tarvetta. Sijoitettavan asiakkaan lisäksi tiedustellaan omaisten ja läheisten mielipidettä.

Perhehoidon palveluvastaava arvioi rekisterissä olevien perhehoitajien valmiuksia vastata kyseisen asiakkaan tarpeisiin ja ottaa yhteyttä sopivaksi arvioituun perheeseen. Perhehoitaja arvioi saamiensa tietojen perusteella omia valmiuksiaan pitää huolta ko. asiakkaasta. Perhehoitaja pohtii

valmiuksiaan ja ilmoittaa perhehoidon vastaavalle päätöksestään. Perhehoidon palveluvastaava

ilmoittaa henkilön omatyöntekijälle perhehoitajan päätöksestä ja välittää tarvittaessa perhehoitajan yhteystiedot.

Perhehoitoon tutustumisen järjestäminen ja organisoiminen tehdään yhdessä asiakkaan omatyöntekijän ja perhehoidon vastaavan kanssa. Mikäli paikka otetaan vastaan, perhehoidon vastaava tekee perhehoitajan kanssa toimeksiantosopimuksen. Tutustuminen aloitetaan perhehoitajan ja perhehoitoon tulevan asiakkaan molemminpuolisilla vierailuilla.

Toimeksiantosopimukseen kirjataan koeaika kaksi kuukautta. Perhehoitajalla on lain mukaan oikeus saada tietää hoidon onnistumisen kannalta oleelliset tiedot hoitoon tulevan asiakkaan elämänhistoriasta ja terveydentilasta.

Alle 18-vuotiaita hoitavan perhehoitajan on toimitettava rikostaustaote ennen toimeksiantosopimuksen allekirjoittamista. Rikostaustaotteella tarkoitetaan rikosrekisteriotetta, joka on tarkoitettu esitettäväksi työnantajalle, viranomaiselle, oppilaitokselle tai vapaaehtoistoiminnan järjestäjälle Suomessa, kun henkilö ryhtyy toimimaan alaikäisten kanssa.

14 Perhehoidon palkkiot ja korvaukset

Perhehoitajalle maksetaan toimeksiantosopimuksessa sovitusti jokaisesta hoidettavasta henkilöstä hoitopalkkio ja kulukorvaus. Lisäksi perhehoitajalle voidaan maksaa perhehoidon alkamisen yhteydessä käynnistämiskorvaus yhdessä sovitun tarpeen mukaan. Perhehoidon palkkiot ja kulukorvaukset tarkistetaan kalenterivuosittain sosiaali- ja terveysministeriön kuntatiedotteen mukaisella indeksitarkistuksella. Palkkioiden ja kulukorvausten euromäärät löytyvät liitteestä 1.

14.1 Hoitopalkkio

Perhehoidosta maksettava hoitopalkkio perustuu kunkin perhehoidossa olevan henkilön hoito- ja palvelusuunnitelmassa kuvattuun hoivan ja huolenpidon tarpeeseen. Hyvinvointialueella on kaksi maksuluokkaa.

Hoitopalkkio 1

Hoidettava tarvitsee runsaasti hoitoa, huolenpitoa, valvontaa ja ohjausta henkilökohtaisissa toiminnoissa.

- Hoidettavan toimintakyky on alentunut fyysisistä, kognitiivisista, psyykkisistä tai sosiaalisista syistä ja hän tarvitsee päivittäistä huolenpitoa. Toimintakyky voi olla alentunut vain jollain osa-alueella.
- Hoidettava tarvitsee ohjausta joissakin päivittäisissä toiminnoissa (esimerkiksi peseytymisessä, pukeutumisessa, wc-toiminnoissa, ruokailuissa, lääkeshoidossa, kommunikaatiossa).
- Hoidettava tarvitsee jonkin verran valvontaa.
- Hoidettava liikkuu itsenäisesti apuvälineiden turvin tai ilman niitä.
- Hoidettavalla voi olla sairauksia, mutta ne ovat hoitotasapainossa eivätkä vaadi seurantaa.

Hoidettavalle maksetaan pääsääntöisesti Kelan korotettua hoitotukea.

Hoitopalkkio 2 erittäin vaativa hoito

Hoidettava tarvitsee jatkuvasti ja runsaasti hoitoa, huolenpitoa, valvontaa ja ohjausta ympärivuorokautisesti henkilökohtaisissa päivittäisissä toiminnoissaan

Hoitoon sisältyy päivittäin erilaisia hoitotoimenpiteitä ja hoidettavalla on käytössään useita eri apuvälineitä ja/ tai hoidettavalla on käyttäytymisen tai psyykkisiä ongelmia.

- Hoidettavan toimintakyky on alentunut fyysisistä, kognitiivisista, psyykkisistä tai sosiaalisista syistä ja hän tarvitsee runsaasti huolenpitoa. Toimintakyky voi olla alentunut vain jollain osa-alueella, mutta vaikuttaa merkittävästi asiakkaan toimintakykyyn.
- Hoidettava tarvitsee ohjausta ja apua useissa päivittäisissä toiminnoissa (esimerkiksi peseytymisessä, pukeutumisessa, wc-toiminnoissa, ruokailuissa, lääkeshoidossa, kommunikaatiossa).
- Hoidettava tarvitsee paljon valvontaa.
- Hoidettava liikkuu ohjatusti / valvotusti tai tarvitsee avustamista liikkumisessa.
- Hoidettava tarvitsee sairauden tai vamman johdosta päivittäistä hoitoa tai seurantaa.

Hoidettavalle maksetaan pääsääntöisesti Kelan erityishoitotukea.

Hoidon vaativuuden ja raskauden johdosta voidaan yksilöllisellä harkinnalla poiketa edellisistä.

14.2 Kulukorvaus

Perhehoidon kulukorvauksen määrittelyperusteena ovat todelliset perhehoidosta aiheutuvat kustannukset. Kulukorvaus on perhehoitajalle veronalaista tuloa, jonka voi ilmoittaa verottajalle verovähennyskelpoisena tulonhankkimiskuluna.

Pitkäaikaisessa perhehoidossa kulukorvaukseen sisältyvät:

- ravintomenot
- tavanomaiset terveydenhuollon kustannukset (kuten käsikauppalääkkeet ja laastarit), joita ei muun lainsäädännön nojalla korvata
- pesuaineet ja hygieniatarvikkeet

- asumisesta aiheutuvat menot, kuten jätahuolto, sähkö, lämmitys, vesi, kodin kiinteistön kunnossapito, kodin puhtaanapito ja kodin sekä irtaimiston kuluminen
- omalla autolla ajettut tavanomaiset asioihin tai mukana olemiseen liittyvät matkakulut
- hoidettavan/perhehoidon/perhekodin asioiden hoitamisesta aiheutuvat mahdolliset puhelinkulut sekä yhteinen internet
- kiinteistön, kodin irtaimiston sekä henkilö- tai vahinkovakuutukset
- kohtuulliset virkistystoiminnan kulut, kuitenkin niin, että pääsääntöisesti virkistystoiminnan kulut perhehoidossa oleva henkilö maksaa omista varoistaan
- kohtuulliset vaatemenot sekä vaatehuollosta aiheutuvat kustannukset (sähkö, vesi, pesuaineet, koneiden kuluminen)

Pitkäaikaisen perhehoidon osalta perheen tavanomaiset virkistysmatkat sisältyvät kulukorvaukseen.

14.3 Matkakulut

Tilapäisenä ja / tai osavuorokautisena perhehoitajana toimivalle henkilölle maksetaan matkakorvaus hyvinvointialueen päätöksen mukaisesti 0,33 senttiä / km, mikäli hän osallistuu hoidettavan kuljettamiseen perhehoitoon. Matkakorvaus maksetaan edestakaiselta matkalta.

Matkakorvauksista on sovittava etukäteen.

Hoidettavan kotona tapahtuvasta tilapäisestä tai osavuorokautisesta perhehoidosta perhehoitajalle maksetaan matkakorvaus hyvinvointialueen päätöksen mukaisesti 0,33 senttiä / km. Matkakorvaus maksetaan edestakaiselta matkalta.

Omaishoidon vapaiden osalta matkakustannukset jäävät asiakkaan maksettavaksi.

14.4 Käynnistämiskorvaus

Pitkäaikaisessa perhehoidossa perhehoitajalle maksetaan perhehoidon käynnistämisestä aiheutuvista tarpeellisista kustannuksista käynnistämiskorvausta. Käynnistämiskorvauksella on tarkoitus kattaa perhehoidon käynnistämisen kannalta välttämättömät henkilökohtaiset ja yhteiseen perhekodin/perhehoitajan kodin talouteen liittyvät hankinnat. Korvattavia kohteita voivat olla muun muassa asuntoon kohdistuvat välttämättömät korjaus- ja muutostyöt tai asiakkaan huoneen kalustaminen. Perhekodin normaaliin varustamiseen ja irtaimiston hankintaan korvauksia ei myönnetä.

Perhekodin/perhehoitajan kodin piha-alueeseen tarvittavia muutoksia voidaan myös tarvittaessa

kattaa käynnistyskorvauksella (esim. piha-alueen aitaaminen turvallisiksi). Käynnistämiskorvausta voidaan myöntää silloin, kun korvausta ei voi saada muun lainsäädännön nojalla (vammapalvelulaki tai lääkinnällinen kuntoutus).

Käynnistämiskorvauksella tehtävistä hankinnoista tehdään hankintasuunnitelma ja kustannusarvio. Hankinnoista sovitaan etukäteen hyvinvointialueen perhehoidosta vastaavan työntekijän ja perhehoitajan kanssa. Myönnetty käynnistämiskorvaus merkitään toimeksiantosopimukseen ja hyväksytyt hankinnat maksetaan kuitteja vastaan.

Käynnistämiskorvauksella tehty kiinteät hankinnat ovat hyvinvointialueen omaisuutta ja niiden poistoaika on neljä vuotta siten, että hankinnan arvosta poistuu kunakin vuonna neljäsosa (25 %). Mikäli perhehoito päättyy lyhyemmän ajan kuluessa, voidaan sopia osan takaisinmaksusta, esimerkiksi pyytämällä perhehoitajalta ostotarjous, tai osa hankinnoista palautetaan hyvinvointialueelle. Kiinteisiin hankintoihin eivät kuulu kulutustavarat, joiden käyttöikä on 1–3 vuotta.

15 Perhehoidon hoitopalkkiot ja kulukorvaukset keskeytysten ajalta

15.1 Perhehoitajan sairastuessa

Perhehoitajan sairastuessa hänen tulee ilmoittaa sairastumisesta ilman viivytystä perhehoidon vastuuhenkilölle. Mikäli poissaolo jatkuu yli kolme päivää, siitä tulee toimittaa sairauslomatodistus, jos hoidettavan hoidon järjestämiseksi tarvitaan sijaishoitoa.

Perhehoitajalle maksetaan hoitopalkkio sairauspäivärahan omavastuuajalta, eli sairastumispäivältä ja yhdeksältä sitä lähinnä seuraavalta arkipäivältä (sairausvakuutuslaki 8 luku 7 §).

Kulukorvauksena maksetaan samalta ajalta 50 %. Edellytyksenä omavastuuajan palkkion maksamiselle on toimiminen perhehoitajana vähintään yhden kuukauden ajan ennen sairausloman alkua. Perhehoitaja on oikeutettu hakemaan sairauspäivärahaa Kelasta omavastuuajan jälkeen verotettavien tulojensa perusteella laskettavan sairausvakuutuspäivärahan suuruusena (sairausvakuutuslaki 7 luku 1 §).

15.2 Keskeytys perhehoitajasta riippumattomasta syystä

Jos perhehoidossa olevan henkilön perhehoito keskeytyy vähintään kolmen vuorokauden ajaksi yhtäjaksoisesti perhehoitajasta riippumattomasta syystä, kuten hoidettavan sairaalahoidosta tai vierailusta omaisten luona, maksetaan perhehoitajalle hoitopalkkio täysimääräisenä ja ½ kulukorvauksesta yhteensä 60 vuorokaudelta kalenterivuoden aikana, jonka jälkeen maksut lakkaavat. Vuoden kestävän kertymisajan laskenta käynnistyy siitä päivästä, jolloin hoito ensimmäisen kerran keskeytyy yli kolmen vuorokauden ajaksi. Keskeytyksen aikana perhehoitajan edellytetään pitävän yhteyttä hoidettavaan ja olevan yhteistyössä hoitavan tahon sekä perhehoidon vastaavan kanssa. Hoidettavan tulo- ja lähtöpäivää ei lasketa poissaolopäiviksi.

Jos asiakas peruu (esim. sairastumisen vuoksi) sovitun lyhytaikaisen tai osavuorokautisen perhehoidon jakson alle 3 vuorokautta ennen jakson alkua, perhehoitajalle maksetaan palkkio ja kulukorvaus sovitun jakson mukaisesti. Palkkio ja kulukorvaus maksetaan kuitenkin enintään kolmelta vuorokaudelta. Jos tieto peruuntumisesta tulee perhehoitajalle yli 3 vuorokautta ennen sovitun jakson alkamista, palkkiota ja kulukorvausta ei makseta.

15.3 Hoitopalkkiot ja kulukorvaukset perhehoidon päättyessä

Mikäli perhehoito päättyy kesken irtisanomisajan, maksetaan perhehoitajalle irtisanomisajan loppuun (2 kuukautta) koko hoitopalkkio ja kulukorvauksesta 50 %. Mikäli tilalle sijoitetaan toinen henkilö pitkäaikaisella toimeksiantosopimuksella, uuden sopimuksen mukainen hoitopalkkio ja kulukorvaus maksetaan täytenä vasta irtisanotun sopimuksen irtisanomisajan päätyttyä ja siihen saakka vain ylimenevältä osalta.

Mikäli perhehoito päättyy sovitusti ilman irtisanomisaikaa (ns. tutustumisaika) tai perustuu toimeksiantosopimuksen purkamiseen, palkkiot ja kulukorvaukset päättyvät perhehoidossa olevan henkilön siirtyessä pois perhekodista.

Kuolemantapauksen yhteydessä maksetaan hoitopalkkiota täysimääräisenä ilman korotuksia ja 50 % kulukorvauksesta kuukauden ajan. Jos tilalle sijoitetaan toinen henkilö, kulukorvaus maksetaan uuden perhehoitoon sijoitetun henkilön toimeksiantosopimuksen mukaisesti.

16 Perhehoitajan oikeus vapaaseen

Perhehoito sitoo perhehoitajan ympärivuorokautisesti tehtävään ja läsnäoloon. Pitkäaikaisessa perhehoidossa perhehoitajalle kertyy vapaata 3 vuorokautta kalenterikuukaudessa ja ne tulee pitää kokonaisina vuorokausina. Lähtö- ja paluupäivä eivät kuluta vapaata vähintään viikon mittaisessa vapaajaksossa. Sitä lyhemmän vapaan osalta lähtö- ja paluupäivästä sovitaan kuluvasi yhteensä yksi vapaavuorokausi. Perhehoitajan tulee itse huolehtia siitä, että hän käyttää oikeutensa vapaaseen kuluvan kalenterivuoden aikana. Vapaita ei kerry, mikäli perhehoitaja ei ole toiminut toimeksiantosopimusten perusteella 14 vuorokautta kalenterikuukaudessa perhehoitajana.

Erityistilanteissa käyttämättömät lakisääteiset vapaat korvataan perhehoitajalle rahana. Erityistilanne voi olla esimerkiksi sijaisjärjestelyiden peruuntuminen tai erityiset hankaluudet vapaiden järjestelyissä.

Esimerkki: loma-aika maanantaista maanantaihin = kuluu kuusi (6) lomavuorokautta
loma-aika maanantaista perjantaihin = kuluu neljä (4) lomavuorokautta
loma-aika perjantaista sunnuntaihin = kuluu kaksi (2) lomavuorokautta

Perhehoitajalla on vapaistaan ilmoitusvelvollisuus hyvinvointialueen perhehoidon palveluvastaavalle.

Pitkäaikaisella perhehoitajalla on mahdollisuus pitää palkkiotonta lisävapaata. Lisävapaiden ajalta vakitukselle perhehoitajalle ei makseta palkkiota. Kulukorvaus maksetaan vakitukselle perhehoitajalle vain, jos perhehoidossa hoidettavien hoito järjestetään lisävapaiden aikana vakituksessa perhekodissa. Lisävapaata voidaan myöntää vain, jos sijaisjärjestelyt ovat mahdollisia.

Sijaisjärjestelyn vaihtoehdot:

- toimeksiantosopimus tehdään sijaisuuden ajaksi kiertävän perhehoitajan kanssa
- toimeksiantosopimus tehdään toisen perhehoitajan kanssa, ja perhehoidossa oleva henkilö siirtyy vapaan ajaksi hänen luokseen
- hyvinvointialueen omassa palvelutuotannossa esim. palveluasumisen yksikkö
- perhehoidossa olevalle henkilölle järjestetään muu lyhytaikaishoito esimerkiksi palvelusetelillä

Jos perhehoitaja järjestää itselleen lisävapaata oman läheisverkostonsa avulla, vapaa ei kuluta hänen edellä kuvattua oikeuttaan vapaisiin ja perhehoitaja vastaa itse sijaiskuluista. Vähintään vuorokauden kestävät lisävaapaat tulee ilmoittaa perhehoidon vastaavalle. Sijaisen tulee olla perhehoidon vastuuhenkilön tiedossa ja hyväksymä.

Tilapäinen vapaa esimerkiksi asiointivapaa tai akillinen lääkäriissä käynti pyritään järjestämään kiertävän perhehoitajan avulla, jos kiertäviä perhehoitajia on tai jos omasta lähipiiristä ei löydy sijaista.

Lyhytaikaisessa perhehoidossa perhehoitajalle kertyy vapaata 2 vuorokautta kutakin sellaista kalenterikuukautta kohden, jona hän on toiminut toimeksiantosopimusten perusteella perhehoitajana vähintään 14 vuorokautta. Kertyneet vapaapäivät korvataan perhehoitajalle rahana. Jos perhehoitaja on toiminut toimeksiantosopimusten perusteella perhehoitajana vähintään 21 vuorokautta kuukaudessa tai enemmän, perhehoitajalle kertyy 3 vuorokautta vapaata.

16.1 Maksut perhehoitajan vapaan ajalta

Pitkäaikaisessa perhehoidossa perhehoitajalle maksetaan vapaan ajalta täysi hoitopalkkio ja 50 % kulukorvauksesta, jos perhehoidossa oleva henkilö on sijoitettuna muualle. Jos perhehoitajalle tulee sijainen perhekotiin, perhehoitajalle maksetaan hoitopalkkio ja kulukorvaus täysimääräisinä.

Lyhytaikaisessa perhehoidossa perhehoitajalle kertyneet vapaat korvataan rahana toimeksiantosopimuksessa sovittuna ajankohtana. Maksuperusteena on kunkin kuukauden hoitopalkkio jaettuna toteutuneiden hoitovuorokausien määrällä.

Perhekotiin perhehoitajan vapaiden ajaksi tulevalle kiertävälle perhehoitajalle maksetaan hoitopalkkio sijaisuusajalta lyhytaikaisen perhehoidon palkkioiden mukaisesti kunkin perhehoidossa olevan henkilön perhehoidosta. Palkkiot maksetaan myös saapumis- ja lähtöpäivältä. Mikäli pitkä sijaisuus jaetaan usean kiertävän perhehoitajan kesken, vaihtopäiviltä maksetaan puoli vuorokausipalkkiota kummallekin.

Mikäli perhehoito järjestetään toisessa perhekodissa, maksetaan sijaisena toimivalle perhehoitajalle hoitopalkkio ja kulukorvaus lyhytaikaisen perhehoidon palkkioiden mukaisesti jokaisesta perhehoidossa olevasta henkilöstä. Palkkiot ja kulukorvaukset maksetaan myös saapumis- ja lähtöpäivältä.

Perhehoidon päättyessä pitämättömät vapaat korvataan rahana kuten tilanteessa, jossa vapaat olisivat toteutuneet. Irtisanomisajalta vapaita ei enää kerry, mikäli hoidettava on siirtynyt muualle ennen irtisanomisajan päättymistä.

17. Perhehoitajan tuki

Perhehoitajan perhehoitolain mukaiseksi vastuutyöntekijäksi nimetään perhehoidon vastuuhenkilö, joka vastaa perhehoitajan saamasta tuesta. Perhehoidossa olevan henkilön hoito- ja palvelusuunnitelmasta vastaa hyvinvointialueen työntekijä, joka tuntee perhehoidossa olevan henkilön parhaiten yhteistyössä perhehoidon vastaavan henkilön kanssa.

Toimeksiantosopimuksessa sovitaan yhteistyöstä hyvinvointialueen ja perhehoitajan kesken.

Perhehoidon onnistumisen ja laadun kannalta toimiva yhteistyö sekä oikea-aikainen ja oikeanlainen tuki ovat tärkeitä. Käytännössä yhteistyö perhehoidon vastuutyöntekijän ja perhehoitajan kesken toteutuu säännöllisellä yhteydenpidolla puhelimitse, etäyhteyksillä ja sähköpostilla sekä eri tavoilla järjestetyissä tapaamisissa perhekodissa ja sen ulkopuolella.

Vuosittaisessa kehityskeskustelussa perhehoitaja ja perhehoidon vastuutyöntekijä arvioivat myös yhteistyön toimivuutta.

17.1 Perhehoitajan valmennus, yhteistyö, täydennyskoulutus ja työnohjaus

Ennakkovalmennus on tarkoitettu perhehoitajaksi aikoville henkilöille ennen perhehoidon aloittamista. Valmennuksen tavoitteena on taata jokaiselle perhehoitoon tulevalle mahdollisuus päästä hyvin valmentautuneeseen perheeseen.

Hyvinvointialueella järjestään perhehoitajille tarpeen mukaan koulutusta. Koulutusta suunniteltaessa otetaan huomioon hyvinvointialueen koulutustarjonta.

Perhehoitajille voidaan järjestää työnohjausta tarvittaessa ryhmä- tai yksilötyönohjauksena.

Perhehoidon vastuuhenkilö vastaa ennakkovalmennusten, täydennyskoulutusten ja työnohjauksen järjestämis-, osallistumis- ja sijaisjärjestelyistä ja hyvinvointialue vastaa niistä aiheutuvista kustannuksista. Perhehoidon ajankohtaisia asioita käsitellään perhehoidon palveluvastaavan koordinoimana.

17.2. Vertaisuuteen perustuva perhehoitajan tuki

Vertaistuki on yksi tärkeimmistä perhehoitajien tuen muodoista. Perhehoidon vastuuhenkilö järjestää perhehoitajille vertaisryhmätapaamisia ja mentorin tarpeen mukaan. Mentori on kokenut

perhehoitaja, joka antaa tukea aloittelevalle tai haasteellisessa tilanteessa olevalle perhehoitajalle.

18. Perhehoidossa olevaa asiakasta koskevat asiat

18.1 Vammaispalvelusuunnitelma

Jokaiselle perhehoitoa aloittavalle asiakkaalle tehdään tai päivitetään vammaispalvelusuunnitelma yhteistyössä hoidettavan omatyöntekijän, perhehoidossa olevan asiakkaan ja hänen lähiomaistensa, perhehoitajan sekä tarvittavien muiden perhehoidossa olevan hyvinvointiin osallistuvien työntekijöiden kanssa. Suunnitelmaan kirjataan perhehoidon tavoitteet ja toteuttaminen. Suunnitelmaa arvioidaan ja päivitetään terveydentilan ja/tai toimintakyvyn muuttuessa, kuitenkin vähintään joka toinen vuosi tai tarvittaessa aikaisemminkin. Suunnitelmaan liitetään erillinen suostumus tietojen luovuttamisesta eri hoitotahojen välillä sekä mahdollinen hoitotahto.

Perhehoitajalle toimitetaan turvallisen perhehoidon toteuttamiseksi ja hoidettavan toimintakyvyn seurannan turvaamiseksi henkilöä koskevat tiedot, kuten henkilötiedot, diagnoosit, toimintakyvyn kuvaus, ajantasainen lääkelista, lääkehoito, allergiat, ruokavalio, tarvittava seuranta (paino, laboratoriokokeet), mahdollinen elvytyskielto sekä omaisten yhteystiedot.

18.2. Perhehoidon asiakasmaksut

Perhehoidossa asiakkaalta peritään hyvinvointialueella vahvistetut asiakasmaksut. (liite 2)

Asiakasmaksulain 7 c § määrittelee pitkäaikaisesta perhehoidosta perittävän maksun periaatteet.

(Asiakasmaksulaki 2§, 7§ c, 10§ b)

Asiaksmaksu sisältää asiakkaalle kaikki asumisen, ruuan, tarvikkeiden, hoivan ja huolenpidon sekä hoidon (ei lääkehoito) kulut, eikä häneltä peritä päällekkäisiä maksuja muista avohoidon palveluista, kuten kotihoidosta tai päiväaikaisesta toiminnasta. Sairaalahoidon ajalta perhehoidon asiaksmaksu keskeytetään niin, että päällekkäisiä maksuja ei aiheudu. Asiaksmaksua voidaan kohtuullistaa tai se voidaan poistaa hyvinvointialueen käytännön mukaisesti, mikäli asiakkaalle kertyy lääkekuluja, terveydenhuollon maksuja tms. niin paljon, että hän ei taloudellisesti niistä selviä.

18.3 Perhehoidossa olevan henkilön yksityis- ja käyttövarat

Perhehoidossa olevan asiakkaan varoista huolehtiminen kuuluu ensisijaisesti hänelle itselleen, hänen edunvalvojalleen tai omaiselleen. Perhehoitajan tulee neuvotella hoidettavan varojen käyttöä koskevista periaatteista henkilön, hänen edunvalvojansa tai omaisensa kanssa.

Perhehoitaja ei voi toimia perhehoidossa olevan asiakkaan edunvalvojana tai yksityisvarojen hoitajana. Perhehoitoon tulevalle asiakkaalle voidaan tarvittaessa hakea edunvalvoja.

Asiakkaan henkilökohtaisia menoja ovat esimerkiksi parturi tai kampaaja, jalkahoito, isompiin tapahtumiin osallistuminen (liput tai pääsymaksut), matkojen omavastuut ja pienet hankinnat.

Henkilökohtaisten menojen maksamisen käytännöistä (käteinen ja kuitit tai laskutus) sovitaan hoidettavan, hänen läheisensä tai edunvalvojansa ja perhehoitajan kesken.

Pitkäaikaisessa perhehoidossa olevan asiakkaan perhekodissa olevasta irtaimesta omaisuudesta on pidettävä omaisuusluetteloa. Luettelo laaditaan perhehoidon alkaessa ja perhehoitaja päivittää sitä yhdessä asiakkaan, hänen edunvalvojansa tai omaisensa sekä perhehoidon vastuuhenkilön kanssa.

19 Vakuutukset

Perhehoidon järjestämisestä vastaava taho vakuuttaa toimeksiantosopimuksen allekirjoittaneen/allekirjoittaneet perhehoitajat työssä tapahtuvan tapaturman varalta. Perhehoidon järjestämisestä vastaavalla taholla ei ole lakisääteistä velvollisuutta ottaa tapaturmavakuutusta perhehoidossa olevalle henkilölle tai vakuutusta perhehoidossa olevan henkilön aiheuttamiin vahinkoihin. Tämän vuoksi on suositeltavaa, että perhehoitaja hankkii laajennetun kotivakuutuksen, ja varmistaa, että se sisältää myös perhehoidossa olevien henkilöiden vahinkovakuutuksen.

20 Lähteet ja perhehoitoon liittyviä ja määrittäviä säädöksiä

Asetus sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista annetun asetuksen muuttamisesta (251/2003)

Hallintolaki 434/2003) ja Hallintolain käyttölaki (586/1996)

Henkilötietolaki (523/1999)

Julkisten alojen eläkelaki (81/2016)

Kotikuntalaki (201/1994)

Kunnallinen eläkelaki (549/2003)

Keva (2020) <https://www.keva.fi/uutiset-ja-artikkelit/omaishoito-perhehoito-tai-luottamustoimi-ei-ena-esta-elakkeen-myontamista/>

Laki ikääntyneen väestön toimintakyvyn tukemisesta sekä iäkkäiden sosiaali- ja terveyspalveluista (980/2012)

Laki (734/1992) ja asetus (912/1992) sosiaali- ja terveyshuollon asiakasmaksuista

Laki kehitysvammaisten erityishuollosta (519/1977) (asetus 988/1977)

Laki lasten kanssa työskentelevien rikostaustan selvittämisestä (504/2002)

Laki perhehoitolain muuttamisesta 510/2016

Laki sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista 812/2000

Laki yksityisistä sosiaalipalveluista 922/2011

Laki yksityisten sosiaalipalvelujen valvonnasta (603/1996)

Lastensuojelulaki 417/2007

Perhehoitolaki 263/2015

STM, 2017 Perhehoitolain toimeenpanon tuki

Pelastuslaissa 379/2011

Sisäasiainministeriön asetus palovaroittimien sijoittamisesta ja kunnossapidosta 239/2009

Sairausvakuutuslaki 1224/2004

Sosiaalihuoltolaki 1301/2014

Sairausvakuutuslaki (1224/2004)

Sosiaalihuoltolaki (1301/2014)

Sosiaalihuoltolaki (710/1982) ja – asetus (607/1983)

Tietosuojalaki (516/2004)

Työtapaturma- ja ammattitautilaki (459/2015)

STM:n opas 2005:32 Turvallinen lääkehoito

Valtion ravitsemusneuvottelukunta 2010: Ravitsemussuositukset ikääntyneille

Valvira: Valvontaohjelmat

Valvira 7/2013 Lääkehoidon toteuttaminen sosiaalihuollon ympärivuorokautisissa toimintayksiköissä

21 Liitteet

1 Hoitopalkkiot ja kulukorvaukset

2 Asiakasmaksut

3 Lääkehoitosuunnitelma

Vammaispalvelujen perhehoidon LÄÄKEHOITOSUUNNITELMA 2024

Toimiala	Vammaispalvelut
Tulosalue	Vammaispalvelun asiakasohjaus
Laatija	palveluvastaava Merja Laurén
Tulosityksikkö	
Laatijat	
Vastuualue	
Laatijat	
Työyksikkö	Vammaispalvelujen perhehoito
Laatijat	
Lääkehoitosuunnitelma hyväksytty	
Hyväksyjä	
Versio	

Aluehallitus 28.11.2022 § 230

Toimialajohtaja, perhe- ja sosiaalipalvelut 7.6.2024 § 43

Sisällys

Sisällys

1	1. OHJE LÄÄKEHOITOSUUNNITELMAN TEKOON	3
2	2. LÄÄKEHOIDON TOTEUTUKSEN VASTUUT, VELVOLLISUUDET JA VAATIVUUS	3
2.1	2.1. Lääkehoidon toteutus pitkäaikaisessa perhehoidossa	4
2.2	2.2. Lääkehoidon toteutus lyhytaikaisessa perhehoidossa	5
3	3. LÄÄKKEET	5
3.1	3.1. Ensiapulääkkeet ja tarvittaessa annosteltavat lääkkeet	5
3.2	3.2. Lääkkeiden jakaminen dosettiin.....	5
3.3	3.3. Lääkkeen antaminen	5
3.4	3.4. Lääkkeiden vaikutusten seuranta ja arviointi.....	5
3.5	3.5. Toiminta lääkevirheen yhteydessä ja vaaratilanteista ilmoittaminen	6

1 OHJE LÄÄKEHOITOSUUNNITELMAN TEKOON

Päijät-Hämeen hyvinvointialueen lääkehoitosuunnitelma 2023–2025 linjaa turvallisen lääkehoidon toimintaperiaatteet ja toteutumisen vähimmäisvaatimukset. Lääkehoitosuunnitelman ohjeita ja vaatimuksia voi ainoastaan tiukentaa.

Lääkehoitosuunnitelman avulla varmistetaan lääke- ja lääkitysturvallisuus. Valvira ohjeistaa, että sosiaali- ja terveydenhuollon työyksiköissä sekä muissa lääkehoitoa toteuttavissa työyksiköissä tulee olla työyksikkökohtainen lääkehoitosuunnitelma, joka ohjaa käytännön lääkehoidon toteuttamista. Jos tulosalueen työyksiköiden toiminnan erilaisuuden takia tulosaluetasosta lääkehoitosuunnitelmaa ei katsota välttämättömäksi, on mahdollista laatia vain työyksikkökohtainen lääkehoitosuunnitelma. Lääkehoitosuunnitelman laatimisen lähtökohta on työyksikön asiakkaiden tarvitsema lääkehoito. Sen perusteella arvioidaan mm. työyksikön lääkehoitoon sisältyvät riskit ja riskilääkkeet. Suunnitelman tulee olla ajan tasalla ja riittävän yksityiskohtainen, jotta lääkehoitoa voidaan toteuttaa turvallisesti jokaisessa yksikössä.

Täydennettävän lääkehoitosuunnitelman jokainen kohta tulee huomioida. Osa mallipohjan otsikoista ja teksteistä on suojattu muokkaukselta. Sellaiset kohdat ja otsikot, jotka eivät koske omaa työyksikköä, suositellaan poistettavan. Tulosalueella tulee yhteisesti päättää, mitkä kohdat ja otsikot voidaan poistaa. Vastaavasti otsikoita voidaan tarpeen mukaan lisätä. Mallipohjan otsikoiden alle on merkitty apukysymyksiä aiheeseen. Varmistettava, että kaikki kohdat tulevat käsitellyksi. Lääkehoitosuunnitelman selkeyden ja lukemisen helpottamisen vuoksi apukysymykset (ranskalaisilla viivoilla olevat asiat) suositellaan poistettaviksi lopullisesta lääkehoitosuunnitelmasta. Väliotsikoiden alle kirjatut johdannot tulisi jättää suunnitelmaan.

Tulosaluetasoinen teksti kirjoitetaan **tumman vihreällä fontilla** ja työyksikkötasoinen teksti kirjoitetaan **sinisellä fontilla**. Lääkehoitoa koskevat dokumentit (esimerkiksi lääkehoidon perehdytyslomake) suositellaan lisättäväksi osaksi työyksikön lääkehoitosuunnitelmaa joko liitteenä tai lisäämällä IMS-linkki kyseiseen dokumenttiin.

Lääkehoitosuunnitelma tarkastetaan ja päivitetään vähintään vuosittain tai yksikön toiminnan muuttuessa. Lääkehoitosuunnitelmat laaditaan suoraan IMS:n dokumentteihin täydennettävän lääkehoitosuunnitelman dokumenttipohjalle. Ohje lääkehoitosuunnitelman tekemiseen IMS-järjestelmässä. Luettuaan toimintayksikkönsä lääkehoitosuunnitelman, työntekijä tekee lukukuittauksen IMS-järjestelmään. Työntekijän tulee tutustua myös hyvinvointialueen lääkehoitosuunnitelmaan.

2 LÄÄKEHOIDON TOTEUTUKSEN VASTUUT, VELVOLLISUUDET JA VAATIVUUS

Työyksikön kuvaus:

Perhehoidolla tarkoitetaan henkilön tuen, avun, hoidon ja huolenpidon järjestämistä hänen kotinsa ulkopuolella perhekodissa tai vaihtoehtoisesti myös hoidettavan omassa kodissa. Perhehoito voi olla lyhytaikaista tai pitkäaikaista ja se sopii kaikenikäisille.

Toimeksiantosuhteinen perhehoito perustuu perhehoitolakiin (263/2015). Hyvinvointialue on vastuussa siitä, miten perhehoito alueella järjestetään, samoin kuin siitä, että lääkehoitoa toteutetaan siinä turvallisesti. Vaikka toimeksiantosuhteinen perhehoito rinnastetaan yksityiskotiin, lääkehoidon turvallisuus on siellä yhtä tärkeää kuin missä tahansa muuallakin, koska hoidettavan perhehoidossa on kyse julkisesta hallintotehtävästä. Toimeksiantosuhteisessa perhehoidossa lääkehoito pohjautuu

asiakaskohtaiseen lääkehoitosuunnitelmaan ja lääkehoidon lähtevät vastuut määritellään perhehoidon toimeksiantosopimuksessa.

Lääkehoidon vaativuustaso ja toteuttamistavat:

Perhehoitajilla ei ole lääkehoidon koulutusvaatimusta, eikä näin ollen osaamisen varmistamista. Perhehoidon asiakkailla on käytössään kaikki tyypilliset kotona käytettävät lääkemuodot ja lääkkeet mukaan lukien keskushermostoon vaikuttavat lääkkeet (PKV). Mikäli asiakkaalle on määrätty keskushermostoon vaikuttavia lääkkeitä, tulee perhehoitajan saada riittävä neuvonta ja ohjaus lääkkeiden käsittelyyn, säilytykseen ja käyttöön.

Hyvinvointialue vastaa perhehoidon valvonnasta. Perhehoitajalta ei edellytetä sosiaali- tai terveysalan koulutusta. Hyvinvointialue vastaa siitä, että perhehoitaja on saanut riittävän valmennuksen, tarvittaessa myös lääkehoidon osalta. Lääkehoidon perehdytyksen tulee tarjota riittävät tiedot ja taidot kaikista niistä lääkkeistä, joita kyseinen perhehoitaja toimeksiantosuhteessaan antaa hoidettavalle.

Hyvinvointialue myös tarvittaessa varmistaa perhehoitajan riittävän lääkehoidon osaamisen sopivaksi katsomallaan tavalla. Erityisen tärkeää on, että perhehoitaja tuntee annostelemiensa lääkkeiden vaikutukset, erityispiirteet, keskeisimmät riskit, annostelussa huomioitavat asiat, mahdolliset sivu- ja haittavaikutukset ja toimintatavat vaaratapahtumissa.

2.1 Lääkehoidon toteutus pitkäaikaisessa perhehoidossa

Perhehoitaja vastaa asiakkaiden lääkehoidon kokonaisuuden toteuttamisesta. Perhehoitaja vastaa sijaishoitajan perehdytyksestä asiakkaan lääkehoitoon.

Asiakkaiden lääkkeet toimitetaan perhekotiin pääasiallisesti apteekin annosjakeluna. Perhehoitoon siirtyvä asiakas tekee sopimuksen apteekin kanssa annospussijakelusta. Perhehoitaja noutaa apteekista asiakkaiden annospussit sekä muut käytössä olevat lääkevalmisteet. Apteekin farmaseutti antaa perhehoitajalle lääkekohtaisen perehdytyksen lääkkeen luovuttamisen yhteydessä. Asiakkaan oma sote- keskus tai annosjakelusta vastaava apteekki antaa asiakkaan ajantasaisen lääkelistan perhekodin käyttöön.

Jos asiakkaalla on käytössään lääkedosetti:

- perhehoitaja voi jakaa asiakkaan lääkkeet dosettiin
- dosetin taakse tulee olla merkittynä kaikkien käytössä olevien lääkkeiden nimet, vahvuudet, antokerrat, antoajankohdat, mahdollisesti muuta lääkkeen annossa huomioitavaa sekä lääkkeen käyttö-tarkoitus
- perhehoitaja pitää asiakkaan lääkelistan ajan tasalla
- perhehoitaja perehdyttää sijaishoitajan asiakkaan lääkehoitoon sekä huolehtii asiakkaan oikea-aikaiset lääketiedot myös muille tahoille esim. sairaalaan mentäessä

Perhekodissa lääkkeet säilytetään lukitussa lääkekaapissa. Lääkkeiden säilytyksessä noudatetaan valmistajien antamia suosituksia ja ohjeita tai apteekin antamia erityisohjeita. Lääkkeet säilytetään huoneenlämmössä +15–25 astetta. Jos on kylmäsäilytys, niin se on +2–8 astetta. Lääkkeet tulee säilyttää alkuperäispakkauksissa. Vanhentuneet ja käytöstä poistetut lääkkeet tulee toimittaa apteekkiin.

Pitkäaikaisen perhehoidon asiakkaan lääkärin vastaanottokäynnit toteutuvat pääsääntöisesti perusterveydenhuollossa tai yksityislääkärin vastaanotolla. Perhehoitaja huolehtii yhteistyössä lääkärin ja apteekin kanssa asiakkaan lääkeresepien uusimisesta ja lääkemuuotosten toteuttamisesta. Perhehoitaja toimittaa tarvittaessa apteekkiin asiakkaan ajantasaisen lääkelistan lääkemuuotosten jälkeen. Perhehoitaja ja sijaishoitaja ovat velvollisia tekemään kirjallisen ilmoituksen lääkepoikkeamista.

Vuosittaisen valvontakäynnin yhteydessä perhehoidon vastuutyöntekijä ja perhehoidosta vastaava palveluesihenkilö täyttävät omavalvonnan lääkehoidon tarkastusmuiston.

2.2 Lääkehoidon toteutus lyhytaikaisessa perhehoidossa

Lyhytaikaista perhehoitoa voidaan toteuttaa perhekodissa tai asiakkaan kotona. Lyhytaikaisen perhehoidon jaksolla asiakkaalla tulee olla mukana ajantasainen lääkelista, lääkkeet on jaettava dosettiin tai asiakkaalla on oltava apteekin jakamat annospussit mukana. Lyhytaikaisen perhehoidon jaksolle perhekotiin tulevan asiakkaan lääkkeiden jakamisesta dosettiin vastaa asiakkaan omaishoitaja tai muu läheinen tai perhehoitaja, jos kyseessä on pitkäaikaisen perhehoidon asiakas. Lääkkeiden antamisesta jakson aikana vastaa perhehoitaja.

Lyhytaikaista perhehoitoa tarjoavassa perhekodissa lääkkeet säilytetään lukitussa lääkekaapissa. Perhehoitaja huolehtii lääkekaapin siisteydestä. Perhehoitaja on velvollinen tekemään kirjallisen ilmoituksen lääkepoikkeamista. Ilmoitusten perusteella perhehoidon vastuutyöntekijä tekee Haipro-ilmoituksen ja on yhteydessä perhehoitajaan tapahtuneesta.

Asiakkaan kotona tapahtuvassa lyhytaikaisessa perhehoidossa asiakkaalla tulee olla valmiiksi jaettu lääkedosetti, jonka säilytyspaikka on perhehoitajan tiedossa. Asiakkaan ajantasainen lääkelista on säilytettävä samassa paikassa dosetin kanssa. Omaishoitaja tai asiakkaan läheinen vastaa perhehoitajan perehtymisestä asiakkaan lääkehoidon toteuttamiseen. Dosetin taakse tulee olla merkittynä kaikkien käytössä olevien lääkkeiden nimet, vahvuudet, antokerrat, antoajankohdat, mahdollisesti muuta lääkkeen annossa huomioitavaa sekä lääkkeen käyttötarkoitus.

3 LÄÄKKEET

3.1 Ensiapulääkkeet ja tarvittaessa annosteltavat lääkkeet

Asiakkaan henkilökohtaisessa käytössä olevat ensiapulääkkeet esim. epilepsiakohtausten hoitoon tai vakavan allergisen reaktion hoitoon tarkoitetut lääkevalmisteet säilytetään perhekodin lääkekaapissa.

Joditabletit ja lääkehiili sekä sidostarpeet säilytetään perheen ensiapulääkkeille tarkoitetussa paikassa.

Perhehoitaja voi antaa asiakkaalle vain lääkärin määräyksestä tarvittaessa särkyyn tai unettomuuden hoitoon tarkoitettua lääkevalmistetta. Luontaistuotteiden käyttämisestä on aina neuvoteltava asiakasta hoitavan lääkärin kanssa.

3.2 Lääkkeiden jakaminen dosettiin

Lääkkeet jaetaan asiakaskohtaisiin annoksiin ajantasaisen lääkityslistan mukaisesti. Lääkkeiden jakaminen tulee suorittaa aseptisesti ja tarvittaessa apuvälineitä käyttäen (pinsetit, lääkelusikka, kaksineet). Jakamistilan tulee olla rauhallinen ja siihen tulee varata riittävästi aikaa. Dosetit tulee säilyttää lukollisessa laatikossa ja oikea lääkkeiden säilytyslämpötila huomioiden.

3.3 Lääkkeen antaminen

Lääkkeen antaja tarkistaa, että kyseessä on asiakkaalle kuuluvat lääkkeet. Lääkkeitä annettaessa tulee aina varmistaa jokaisen lääkkeenannon yhteydessä, että lääkkeet ovat oikein jaettu ja että lääkkeet menevät oikealle henkilölle. Lääkelista on tehty sellaiseksi, että lääkemäärät pystyy tarkistamaan jokaisen antokerran yhteydessä, vaikka lääkettä ei pystyisi tunnistamaan.

3.4 Lääkkeiden vaikutusten seuranta ja arviointi

Perhehoitaja seuraa asiakkaan lääkitystä ja arvioi lääkkeiden vaikutusta. Havainnoista tiedotetaan asiakkaan hoidosta vastaavalle lääkärille kuten

*positiivisten vaikutusten arviointi

*mahdollisten sivu- ja haittavaikutusten seuranta

Seurantaa voi toteuttaa myös mittaamalla verenpainetta, painonseurantaa ja laboratoriomittaukset esim. lääkeainepitoisuudet silloin, kun näistä on terveydenhuollon ohjeistukset / määräykset.

Asiakkaan sekä hänen läheistensä havainnot sekä asiakkaan omat tuntemukset on huomioitava lääkkeiden vaikutusta arvioidessa.

3.5 Toiminta lääkevirheen yhteydessä ja vaaratilanteista ilmoittaminen

Jos asiakas saa väärät tai väärän ajankohdan lääkkeet perhehoitajan tulee ottaa yhteyttä terveydenhuollon päivystysapuun puh. 116 117 tai 112 tai Myrkytystietokeskus puh. 0800 147111.

Perhehoitaja ja / tai sijaishoitaja ovat velvollisia tekemään kirjallisen ilmoituksen lääkepoikkeamasta. Ilmoitusten perusteella perhehoidon vastuutyöntekijä tekee Haipro- ilmoituksen ja on yhteydessä perhehoitajaan tapahtuneesta.